

Августин Р. Р.,

к.е.н., доц., доцент кафедри державного і муніципального управління, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

Демків І. О.,

к.е.н., доц., доцент кафедри менеджменту та публічного управління, Тернопільський національний економічний університет, м. Тернопіль

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕТИНІЗАЦІЇ ВІДНОСИН У БАЗОВИХ ВИДАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

***Анотація.** Визначено переваги, систематизовано цілі, структуризовано етапи формування та реалізації організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності. Встановлено, що забезпечення ресурсно-функціональної спроможності організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності потребує формування його раціональної структурної будови, що агрегується з таких елементів як: 1) організаційний апарат та інституційно-базовий блок (інституційне середовище детінізації економіки, інструменти протидії лобіюванню комерційних інтересів з боку представників органів державної влади, система моніторингу та контролю господарських відносин); 2) економічний апарат і функціонально-галузевий блок (інструменти стимулювання юридичної реєстрації тіньових суб'єктів господарювання, засоби подолання тіньової зайнятості населення, інфраструктурне забезпечення детінізації економічних відносин).*

Ключові слова: економічна діяльність, економічні відносини, детінізація, організаційно-економічний механізм.

Avhustyn R. R.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of State and Municipal Management, Ternopil National Economic University, Ternopil

Demkiv I. O.,

Ph.D., Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Public Administration, Ternopil National Economic University, Ternopil

ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF DESHADOWING RELATIONS IN THE BASIC TYPES OF ECONOMIC ACTIVITY

***Abstract.** The advantages are defined, goals are systematized, the stages of formation and implementation of the organizational and economic mechanism of deshadowing in the basic types of economic activity are structured. It was determined that the provision of the resource-functional capacity of the organizational and economic mechanism of deshadowing relations in the basic types of economic activity requires the formation of its rational structure, which is aggregated from the following elements: 1) organizational apparatus and institutional-basical unit (institutional environment of deshadowing economy, tools for countering lobbying commercial interests by representatives of state authorities, system for monitoring and controlling economic relations); 2) economic apparatus and functional-branch unit (tools for stimulating the legal registration of shadow business entities, the means to overcome the shadow employment of the population, infrastructural maintenance of economic relations deshadowing).*

Key words: economic activity, economic relations, deshadowing, organizational and economic mechanism.

Постановка проблеми. Проектування механізмів та інструментів системної детінізації економічних відносин в Україні передбачає доцільність забезпечення стратегічної спрямованості державної політики в сегмент створення сприятливих умов легалізації господарської діяльності на всіх ієрархічних рівнях управління національної економіки та формування потужних соціально-психологічних стимулів у представників бізнес-середовища щодо підвищення рівня прозорості здійснення господарських операцій. Дотримання такого комплексно-ліберального підходу забезпечить формування мультиплікаційного ефекту детінізації економічних відносин не лише в аспекті підвищення рівня транспарентності останніх, але й в контексті мобілізації ресурсних потужностей суб'єктів ринкового суспільно-ринкового обміну в напрямі подолання тіньових механізмів ведення господарської діяльності в умовах постійного загострення конкурентної боротьби за ресурси та посилення інтеграційно-ринкових процесів.

Надання пріоритетності формуванню опосередкованого впливу забезпечення підтримки процесів детінізації економічних відносин, поряд із використанням заходів прямих інституційних обмежень, посилюється в умовах глобалізації та лібералізації господарської діяльності, невинного розвитку науково-технічного прогресу та автоматизації контрольних процедур на всіх етапах виробничо-господарського циклу, наростаючих тенденцій до підвищення рівня соціальної спрямованості та відповідальності вітчизняного підприємництва, об'єктивної потреби в зниженні рівня конфліктності економічного середовища функціонування суб'єктів господарювання, а також доцільності побудови паритетних відносин на засадах взаємної довіри між органами державної влади та представниками бізнесу. З огляду на це постає доцільність формування та реалізації ефективного організаційно-економічного механізму детінізації економічних відносин, що здатний своєчасно адекватно реагувати на виклики масштабної тінізації секторів національної економіки, протистояти загрозам посилення ролі корупційної ренти у вирішенні господарських спорів, проектувати пріоритетні інструменти мінімізації тіньових господарських операцій, а також максимально враховувати галузеву специфіку господарювання в розрізі базових видів економічної діяльності в Україні.

Постановка завдання. Метою дослідження є наукове обґрунтування організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування та реалізація організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності забезпечує досягнення таких переваг: 1) зменшує рівень прямого спротиву та протидії з боку безпосередніх суб'єктів тіньових економічних відносин у процесі руйнації корупційних схем і тіньових господарських взаємозв'язків, що призводить до втрати управлінського впливу та інтересів у сегменті іллегальної економіки;

2) дозволяє диферсифікувати управлінський інструментарій детінізації господарських процесів на засадах взаємоузгодження та раціонального поєднання засобів прямого й непрямого адміністративного впливу, що підвищує ресурсну спроможність та ефективність використання цього інструментарію, а також гарантує процесам детінізації системний, незворотний та послідовний характер; 3) формує синергійний ефект нарощення масштабів господарювання та ресурсної підтримки здійснення розширеного відтворення шляхом трансформації економічної ефективності в соціальну та екологічну площину, що забезпечує становлення процесів сталого розвитку на макро-, мезо- та мікрорівнях економічних відносин; 4) підвищує рівень соціальної справедливості розподілу матеріальних благ у процесі суспільно-економічного обміну на засадах подолання різкого диспаритету розміру отримуваних доходів між найбагатшими і найбіднішими верствами населення, що характерний при високому рівні тінізації економічних відносин; 5) гарантує збалансування галузевої структури національної економіки з урахуванням природно-ресурсних потужностей держави, її геополітичного положення і традицій господарювання на засадах дотримання принципу раціонального природокористування [1, с. 47-51].

Системно можна виділити дві основні форми тінізації господарських відносин, що є характерними для всіх видів економічної діяльності, незалежно від їх галузевої специфіки. Перша полягає в спрямуванні ресурсних потужностей у сегмент організації економічних відносин і ведення господарської діяльності, що на пряму передбачає порушення норм чинних нормативно-правових актів, а отже – апіорі є незаконною. Така форма тінізації економічних відносин не лише формує загрози для ефективного функціонування національної економіки та здійснення процесів розширеного відтворення, але й відзначається резонансним суспільно-небезпечним характером прийнятих інституційно-правових норм на всіх ієрархічних рівнях управління. Найбільш поширеними способами такої форми тінізації відносин у базових видах економічної діяльності є такі: ухилення від сплати податків та зборів, організація контрабандного переміщення продукції і товарів через державний кордон, поширення практики неофіційного найму та працевлаштування персоналу (у тому числі через механізми цивільно-правових угод і договорів про стажування), ведення господарської діяльності без її фактичної юридичної реєстрації, лобіювання комерційних інтересів в органах державної влади та судочинства на засадах формування корупційних взаємозв'язків, використання інструментів ведення недобросовісної конкуренції (поширення практики організації змови на ринку, застосування засобів силового тиску по відношенню до основних конкурентів, монополізація ринкового становища, поширення завідомо неправдивої компрометуючої інформації про конкурентів), організація та проведення рейдерських атак (силове захоплення корпоративних ресурсів і майна господарюючих суб'єктів,

здійснення юридичних маніпуляцій шляхом використання правових прогалин у підписаних господарських договорах, здійснення неправомірних реєстраційних процедур у державному реєстрі речових прав на нерухоме і рухоме майно із залученням юридичних послуг недобросовісних нотаріусів).

Другою найбільш поширеною формою тінзації відносин у базових видах економічної діяльності є приховування реальних масштабів і результатів господарювання, що обумовлено як об'єктивними (недосконалість інституційного середовища функціонування суб'єктів бізнесу, надмірна корумпованість практично всіх сфер суспільно-економічної діяльності, високий рівень трансакційних витрат, суттєве податкове навантаження, відсутність ефективних механізмів моніторингу і контролю господарських процесів, наявність бюрократичних перепон ведення бізнесу та його надмірне адміністрування з боку чиновницького апарату), так і суб'єктивними (несформованість паритетних відносин між суб'єктами господарювання та органами державної влади, нерозвиненість практики та культури добросовісної сплати податків, низький рівень довіри в суспільстві до державних інституцій, системне порушення принципу невідворотності покарання, а також поширення практики ведення вибіркового та несправедливого судочинства, несформованість корпоративної культури суб'єктів господарювання, низький рівень соціальної відповідальності останніх, розвинена девіантна та опортуністична поведінка серед представників бізнес-середовища, поширена практика порушення договірних умов з боку суб'єктів господарювання) впливами.

Серед основних способів тінзації економічних відносин у формі приховування реальних масштабів і результатів господарювання є цілеспрямоване заниження обсягів отриманого доходу підприємцями; ведення так званої "подвійної" бухгалтерії обліку господарських процесів та операцій; мінімізація показників ефективності виробничо-господарських процесів і продуктивності праці; порушення та зловживання при здійсненні митного оформлення товарно-матеріальних потоків у процесі ведення зовнішньоекономічної діяльності (заниження реальних обсягів переміщення продукції й товару через державний кордон, розмитнення товарно-матеріальних цінностей за заниженими ставками оподаткування, маніпуляції з відшкодуванням податку на додану вартість при здійсненні експортно-імпортних операцій); перешкоджання вільному своєчасному доступу контролюючих структур до моніторингу та аудиту трансакцій і бізнес-процесів суб'єктів господарювання; поширена практика виплати "заробітної плати в конвертах" і здебільшого встановлення мінімальної заробітної плати працівникам на рівні мінімальної, що носить суттєві соціальні та пенсійні ризики; фіктивне переведення персоналу суб'єктів господарювання на неповну зайнятість; становлення та розвиток неформальних економічних відносин між суб'єктами бізнесу, функціонування яких базується на особистісних зв'язках [2, с. 3-18].

Таким чином, забезпечення ресурсно-функціональної спроможності організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності цілком об'єктивно вимагає доцільності проектування в межах його структурної будови двох взаємодоповнюючих блоків: інституційно-базового та функціонально-галузевого. Перший спрямований на формування сприятливих умов детінізації господарських процесів шляхом реалізації заходів щодо вдосконалення інституційно-правових норм розвитку економічних відносин, усунення наявних інституційних пасток перешкоджанню ефективному функціонуванню суб'єктам бізнесу, гарантування принципу неухильного дотримання чинних норм діючого законодавства, формування паритетних відносин і взаємної довіри між органами державної влади й представниками бізнес-середовища, побудови дієвих інструментів моніторингу та контролю прозорості економічних трансакцій, протидії загрозам корупційних впливів і рейдерських атак на процеси функціонування господарюючих суб'єктів, гарантування незалежного судочинства та практики справедливого вирішення господарських спорів.

У свою чергу, функціонально-галузевий блок організаційно-економічного механізму детінізації економічних відносин повинен бути націлений на проектування відповідного інструментарію з урахуванням специфіки базових видів економічної діяльності, що є системоутворюючими в структурі функціонування національної економіки та налагодження процесів її розширеного відтворення. Детерміновані базові види економічної діяльності за підсумками господарювання в 2016 році в Україні забезпечили формування понад 40 % її валового внутрішнього продукту, що, беззаперечно, обґрунтовує доцільність на орієнтацію побудови диференційованого адаптивного інструментарію детінізації відносин у розрізі даних видів економічної діяльності. У зв'язку з цим функціонально-галузевий блок організаційно-економічного механізму детінізації економічних відносин повинен формалізуватися на засадах раціонального узгодження управлінсько-галузевих впливів на макро-, мезо- та мікрорівнях функціонування національної економіки, мінімізації ймовірності виникнення потенційних конфліктів інтересів між представниками органів державної влади та суб'єктами господарювання з метою зменшення ризиків можливих порушень і зловживань, мобілізації ресурсного потенціалу суб'єктів бізнесу з урахуванням наявних незадіяних галузевих резервів нарощення виробничо-господарських потужностей, оптимізації міжгалузевого розподілу матеріально-суспільних благ з урахуванням особливостей наявного природно-ресурсного потенціалу, традицій господарювання та специфіки поділу праці.

Забезпечення ресурсно-функціональної спроможності організаційно-економічного механізму детінізації господарських відносин у базових видах економічної діяльності, з однієї сторони, потребує гарантування його стійкості та надійності в умовах наявності потужного лобі суб'єктивного спротиву

та протидії заходам з боку безпосередніх держателів тіньової ренти щодо легалізації господарських процесів національної економіки, а з іншої, – він має бути наділений гнучкими властивостями своєчасної адаптації до наростаючих змін розвитку економічного середовища функціонування суб'єктів бізнесу з метою формування еволюційного характеру організаційно-економічного механізму та гарантування виконання покладених на нього функцій як у просторово-галузевому, так і динамічному вимірах [3, с. 4-14; 7, с. 120-151].

Очевидно, що формалізація адекватної структури організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності потребує обґрунтування його ключових цілей у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективах (рис. 1).

Мінімізація ризиків формування ірраціональної структури організаційно-економічного механізму детінізації господарських відносин у базових видах економічної діяльності потребує чіткого дотримання наперед визначеної етапності дій його щодо його побудови (рис. 2).

Формування ефективного та ресурсноспроможного організаційно-економічного механізму детінізації господарських відносин у базових видах економічної діяльності потребує системної орієнтації на досягнення стратегічних пріоритетів, серед яких доцільно виділити такі: 1) удосконалення інституційного середовища детінізації економічних

відносин, протидії руйнівним корупційним впливам на функціонування базових видів економічної діяльності та забезпечення прозорості ведення бізнесу; 2) побудова механізмів комплексної протидії лобіюванню приватно-комерційних інтересів з боку представників органів державної влади та мінімізація ризиків виникнення потенційних конфліктів інтересів між суб'єктами владних структур і бізнесу; 3) розбудова ефективної системи контролю за організацією та веденням господарських відносин у розрізі базових видів економічної діяльності; 4) стимулювання юридично-правової формалізації діяльності незареєстрованих тіньових суб'єктів господарювання та підвищення рівня довіри між представниками бізнес-середовища та органами державної влади; 5) формування інструментарію подолання тіньової зайнятості у базових видах економічної діяльності, детінізації виплати заробітної плати та становлення практики прозорого найму працівників; 6) забезпечення інфраструктурної підтримки та стимулювання процесів детінізації економічних відносин суб'єктів національної економіки [5, с. 186-191; 8, с. 201-250].

З метою досягнення визначених стратегічних пріоритетів формування адекватної структурної будови організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності доцільною є орієнтація на реалізацію таких заходів:

Рис. 1. Систематизація цілей організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності

Рис. 2. Структуризація етапів побудови організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності

– подолання неповноти, розбалансованості та розбіжностей інституційного забезпечення детінізації господарських відносин у базових видах економічної діяльності на засадах усунення інституційних пасток, узгодження управлінських впливів між формальними та неформальними інституціями, завершення процесу формування цілісної інфраструктури протидії дестабілізуючим корупційним впливам на розвиток економічних відносин (запуск роботи Державного бюро розслідування, створення та формування якісного кадрового забезпечення роботи Антикорупційного суду, внесення змін до чинного Кримінального кодексу України щодо унеможливлення виходу під заставу особам у процесі досудового слідства, які підозрюються у вчиненні масштабних корупційних злочинів, доведення судових справ до винесення реальних вироків позбавлення волі для топ-корупціонерів, усунення інституційних прогалин протидії здійсненню рейдерських атак на функціонування суб'єктів господарювання, унеможливлення використання інструментів вибіркового правосуддя, дотримання принципу невідворотності покарання);

– забезпечення організаційної підтримки розмежування влади та бізнесу на засадах внесення нормативно-правових змін у виборчий процес на макро-, мезо- та місцевому рівнях, що передбачають імплементацію норми складання відкритих виборчих списків політичних партій, перехід від практики прийняття нового виборчого законодавства, залежно від сформованої політичної кон'юнктури на конкретний період часу, до розробки та ухвалення Виборчого кодексу України; впровадження динамічної системи моніторингу е-деклярацій та виявлення фактів незаконного збагачення чиновників; чіткого розмежування повноважень, обов'язків та відповідальності органів державної влади; посилення соціальної спрямованості та відповідальності суб'єктів господарювання в умовах ірраціонального розподілу матеріальних благ у суспільстві; розвитку корпоративної культури, становлення паритетних відносин між органами державної влади та представниками бізнес-середовища;

– формування та імплементація засобів організації безперервного моніторингу на предмет відповідності нормам чинного законодавства процесів

розвитку економічних відносин суб'єктів господарювання шляхом використання переваг впровадження системи електронного урядування, побудови автоматизованих інформаційних систем виявлення, контролю та перевірки підозрілих господарських трансакцій у режимі онлайн-спостереження, посилення банківського нагляду та повноважень фінансового моніторингу, ускладнення та протидії виведенню тіншового капіталу в офшорні зони (у тому числі за рахунок впровадження спеціалізованого податку), використання інструментів технології аутсорсингового контролю та зовнішнього аудиту щодо виявлення фактів приховування реальних масштабів господарювання та обсягів отримуваних доходів, розширення повноважень державних органів влади в частині організації проведення обґрунтованих позапланових перевірок підозрілих господарських операцій суб'єктів бізнесу, підвищення розміру штрафних санкцій за порушення норм господарського законодавства, посилення контролю за переміщенням продукції та товарів через державний кордон;

– посилення економічних мотивів і соціально-психологічних стимулів щодо юридичної легалізації незареєстрованих суб'єктів господарювання (реєстрація тіншових фізичних осіб підприємців, стимулювання сплати Єдиного соціального внеску офіційно незайнятими членами товарних особистих селянських господарств, легалізація діяльності незареєстрованих дрібних монтажно-будівельних бригад, реєстрація нелегальних суб'єктів надання послуг у сфері пасажирських і вантажних перевезень, легалізація фрилансерської та аутсорсингової діяльності в сфері ІТ-технологій) на засадах формування паритетних відносин між органами державної влади та представниками бізнесу, проведення системних заходів податкової амністії для суб'єктів господарювання, реалізації державних програм надання пільгового кредитування та часткової компенсації кредитних коштів для фактично діючих суб'єктів господарювання при обов'язковій умові їх юридичної реєстрації, реалізації інформаційної кампанії, у тому числі в ЗМІ, щодо роз'яснення серед населення реальних соціально-економічних ризиків ведення незареєстрованої господарської діяльності, серед яких зокрема ускладнення організації ефективного відстоювання та захисту своїх комерційних інтересів у господарському суді, унеможливлення набуття страхового трудового стажу (в процесі поетапної реалізації пенсійної реформи планується його підняття до 35 років), який є необхідним для отримання пенсії, труднощі, пов'язані із забезпеченням соціального захисту та отримання соціальних гарантій тощо;

– організація системної протидії поширеним проявам тіншової зайнятості у базових видах економічної діяльності на засадах підвищення рівня зацікавленості та посилення стимулів працівників щодо працевлаштування у формі офіційного найму з обов'язковим роз'ясненням у ЗМІ потенційних соціальних ризиків і загроз нелегального працевлаштування, розширення повноважень державних

інспекторів праці у частині моніторингу тіншової зайнятості, боротьби з підміною офіційного найму на користь працевлаштування у формі договорів стажування та цивільно-правових угод, протидії поширеній практиці переведення працівників на неповну зайнятість і виплати так званої “заробітної плати у конвертах”, правового врегулювання поширеної сезонної форми зайнятості в сільському, лісовому та рибному господарстві, що обумовлена особливостями виробничо-технологічних циклів цього виду економічної діяльності, моніторингу повноти сплати ПДФО та соціальних платежів до бюджету, інституціоналізації зайнятості фрилансерів (особливо в сфері ІТ-технологій та телекомунікацій);

– формування розгалуженої мережі об'єктів інфраструктурного забезпечення детінізації та легалізації тіншової господарської діяльності (у т. ч. з використанням інструментів бізнес-амністії) на засадах розбудови інноваційних парків, венчурних та інвестиційних фондів, розвитку горизонтально-вертикальних кластерів, що націлені на виробництво продукції з доданою вартістю, створення вільних економічних зон на середньостроковий період 3-5 років з метою підтримки легалізації трансакцій у найбільш тінзованих видах економічної діяльності.

Комплексне поєднання запропонованих заходів щодо детінізації відносин у базових видах економічної діяльності дозволяє спроектувати пріоритетну цільову модель відповідного організаційно-економічного механізму, управлінська та ресурсно-функціональна спроможність якого гарантується наявністю його адекватної структурної будови (рис. 3).

Ефективна реалізація розробленого організаційно-економічного механізму детінізації відносин у базових видах економічної діяльності об'єктивно потребує не лише наявності адекватної ресурсної підтримки протягом усіх етапів його імплементації, але й гарантування дотримання таких передумов як: 1) збалансування та налагодження системної взаємодії внутрішніх складових елементів організаційно-економічного механізму детінізації відносин на засадах чіткого розподілу управлінсько-функціональних повноважень, обов'язків і відповідальності між цими елементами, унеможливлення дублювання повноважень, мінімізації ризиків конфліктів інтересів та забезпечення високого рівня оперативності прийняття управлінських рішень; 2) узгодження параметрів внутрішнього та зовнішнього середовища організаційно-економічного механізму детінізації економічних відносин шляхом приведення у відповідність програмних заходів реалізації цього механізму з потенційними викликами та загрозами поглиблення тінізації національної економіки; 3) протидія поширенню проявів девіантної та опортуністичної поведінки серед населення на засадах підвищення рівня його економічної та правової культури, формування мотивів щодо утвердження стійкої суспільної позиції та посилення соціальної відповідальності, подолання усталених стереотипів недовіри до органів державної влади;

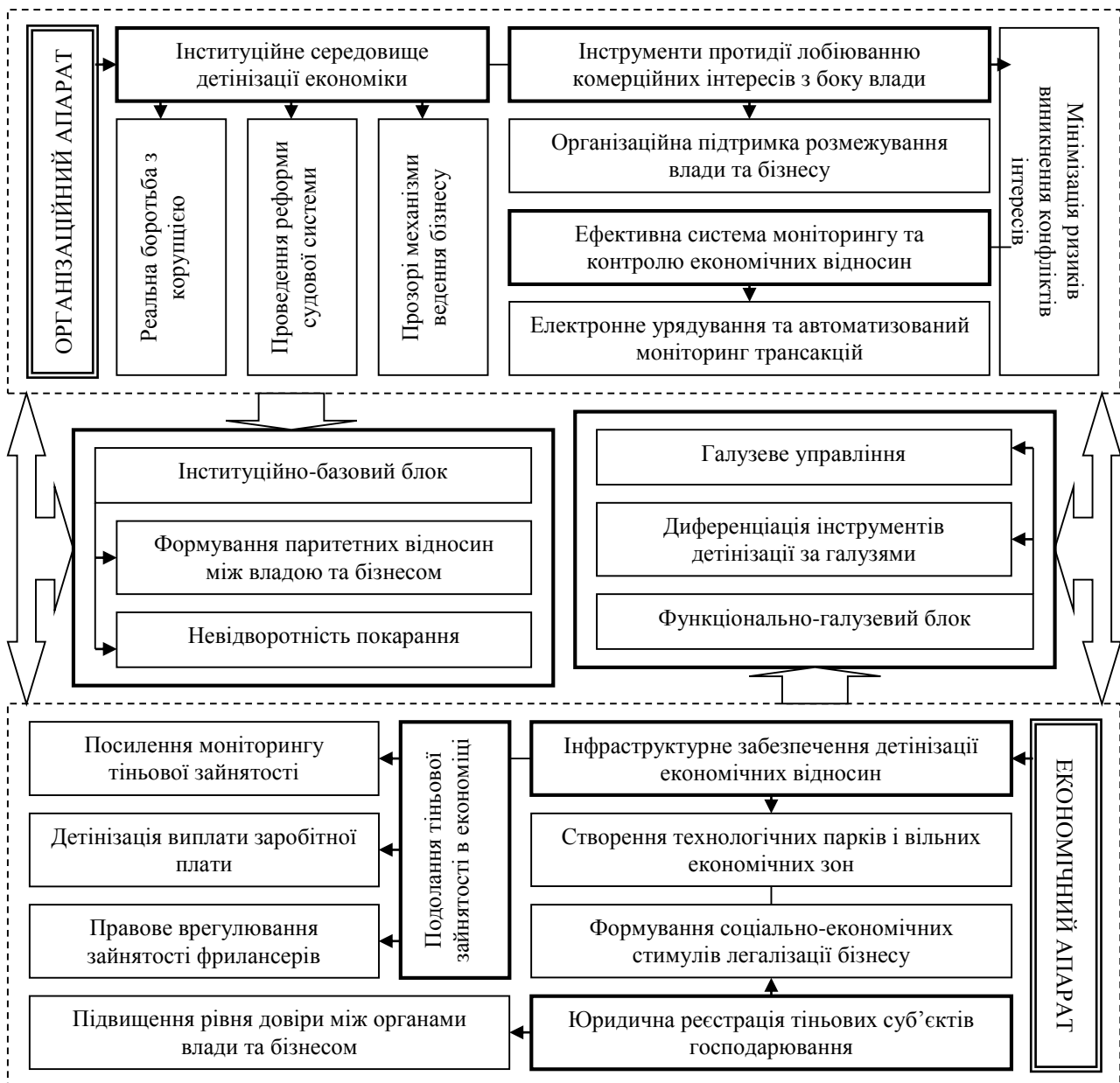

Рис. 3. Організаційно-економічний механізм детінізації відносин у базових видах економічної діяльності

4) продовження розбудови мережі інституту громадських організацій (у т. ч. антикорупційного спрямування) шляхом залучення диверсифікованих некорпоративних джерел фінансування, а також коштів міжнародної грантової допомоги з метою посилення громадського контролю та підвищення прозорості здійснення господарських трансакцій; 5) забезпечення справедливого соціального розподілу матеріальних благ між представниками різних суспільних груп, а також зменшення резонансного диспаритету доходів між найбіднішими і найбагатшими верствами населення [6, с. 36-42; 9, с. 98-120; 10, с. 52-60].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Організаційно-економічний механізм детінізації відносин у базових видах економічної діяльності є одним із ключових структурних елементів комплексної державної політики детінізації господарських процесів національної економіки, системна реалізація якого забезпечить

формування синергічного ефекту стосовно зменшення частки нелегального капіталу в структурі товарно-грошового обороту, підвищення обсягів податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів, зниження обсягів контрабандних потоків товарів і продукції при здійсненні експортно-імпортних операцій, зменшення рівня тіньової зайнятості серед населення, подолання визначальної ролі корупційних впливів на функціонування національної економіки, побудови високого рівня довіри між представниками бізнес-середовища та органами державної влади, посилення мотиваційних механізмів і стимулів щодо легального ведення бізнесу.

Організаційно-економічний механізм детінізації відносин у базових видах економічної діяльності доцільно позиціонувати через призму регулятора тіньових господарських процесів, що потребує глибокого дослідження відповідних інституціональних та структурних передумов.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головченко О. Причини виникнення і шляхи подолання тіньових економічних відносин в економіці України / Головченко О. // Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні Науки. - 2017. - № 65. - С. 47-51.
2. Гончарук Я. А. Масштаби та наслідки поширення тіньової економіки і корупції в умовах глобалізації / Гончарук Я. А., Флейчук М. І. // Науковий вісник ЛДУВС. - 2011. - № 1. - С. 3-18.
3. Дудін М. М. Вплив тіньової економіки України на її економічну безпеку / Дудін М. М. // Бізнесінформ. - 2016. - № 12. - С. 4-14.
4. Іванов Ю. Б. Тіньова економіка в контексті кризи державного управління / Іванов Ю. Б. // Проблеми економіки. - 2015. - № 4. - С. 21-24.
5. Кондрат І. Тіньова економіка: сутність та сучасний стан в Україні / Кондрат І., Миндюк Т. // Науковий вісник НЛТУ України. - 2010. - Вип. 20.2. - С. 186-191.
6. Лупак Р. Л. Галузеві аспекти державної структурної політики імпортозаміщення в Україні / Лупак Р. Л. // Інтелект ХХІ. - 2017. - Вип. 3. - С. 36-42.
7. Попович В. М. Економіко-кримінологічна теорія детінізації економіки : монографія / Попович В. М. – Ірпінь : Академія державної податкової служби України, 2001. – 546 с.
8. Теоретико-методичні засади та прикладні механізми державного регулювання розвитку внутрішньої торгівлі : монографія / [за ред. Куцика П. О., Васильціва Т. Г.]. – Львів : В-во “Растр-7”, 2016. – 379 с.
9. System transformations of the national economy: challenges and expectations : collective monograph edited by O. Vlasiuk, W. Olszewski, M. Osinska, V. Voloshyn. University of Economy Publishing House, Bydgoszcz, Poland. - 2016. - Vol. 1. - 242 p.
10. Vasylytsiv T. Justification of strategic priorities of state structural policy of import substitution in

Ukraine / Vasylytsiv T., Lupak R. - Актуальні проблеми економіки. - 2016. - № 1 (175). - С. 52-60.

REFERENCES

1. Holovchenko O. (2017), Prychyny vynyknennia i shliakhy podolannia tin'ovykh ekonomichnykh vidnosyn v ekonomitsi Ukrainy, Ahrarnyj visnyk Prychornomor'ia. Ekonomichni Nauky, № 65, s. 47-51.
2. Honcharuk, Ya. A. and Flejchuk, M. I. (2011), Masshtaby ta naslidky poshyrennia tin'ovoi ekonomiky i koruptsii v umovakh hlobalizatsii, Naukovyj visnyk LDUVS, № 1, s. 3-18.
3. Dudin, M. M. (2016), Vplyv tin'ovoi ekonomiky Ukrainy na ii ekonomichnu bezpeku, Biznesinform, № 12, s. 4-14.
4. Ivanov, Yu. B. (2015), Tin'ova ekonomika v konteksti kryzy derzhavnoho upravlinnia, Problemy ekonomiky, № 4, s. 21-24.
5. Kondrat I. and Myndiuk T. (2010), Tin'ova ekonomika: sutnist' ta suchasnyj stan v Ukraini, Naukovyj visnyk NLTU Ukrainy, vyp. 20.2., s. 186-191.
6. Lupak, R. L. (2017), Haluzevi aspekty derzhavnoi strukturoi polityky importozamischennia v Ukraini, Intelkt XXI, vyp. 3, s. 36-42.
7. Popovych, V. M. (2001), Ekonomiko-kryminologichna teoriia detinizatsii ekonomiky, Akademiia derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy, Irpin', 546 s.
8. Teoretyko-metodychni zasady ta prykladni mekhanizmy derzhavnoho rehuliuвання rozvytku vnutrishn'oi torhivli, za red. Kutsyka P. O., Vasylytsiva T. H. (2016), V-vo “Raster-7”, L'viv, 379 s.
9. System transformations of the national economy: challenges and expectations : collective monograph edited by O. Vlasiuk, W. Olszewski, M. Osinska, V. Voloshyn (2016), University of Economy Publishing House, Bydgoszcz, Poland, vol. 1, 242 p.
10. Vasylytsiv T. and Lupak R. (2016), Justification of strategic priorities of state structural policy of import substitution in Ukraine, Aktual'ni problemy ekonomiky, № 1 (175), c. 52-60.